

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 456/2021-8

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Elenou Ľalíkovou, advokátkou, Podbrezovská 34, Bratislava, proti uzneseniu Okresného súdu Bratislava I č. k. 5 C 107/2011 z 10. mája 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 16. júna 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) spolu s právom na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane a ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na ochranu majetku podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozhodnutím všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého uznesenia a ostatných príloh vyplýva nasledujúci stav veci:

Na základe sťažovateľovej žaloby bola rozsudkom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) zo 4. decembra 2017 Slovenskej republiky (ďalej len „žalovaná“), za ktorú koná Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, uložená povinnosť na zaplatenie náhrady škody a nemajetkovej ujmy, v zostávajúcej časti bola žaloba zamietnutá a sťažovateľovi bola priznaná náhrada trov konania v rozsahu 100 %. Krajský súd v Bratislave rozsudkom č. k. 5 Co 208/2018 z 19. marca 2019 rozsudok okresného súdu v napadnutej vyhovujúcej časti týkajúcej

sa nemajetkovej ujmy zmenil a vo zvyšku tejto časti žalobu zamietol; vo zvyšku v napadnutej časti rozsudok potvrdil a sťažovateľovi priznal náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

3. Advokátka sťažovateľa v auguste 2019 vyčíslila sumu trov právneho zastúpenia vo výške 12 790,34 eur. Uznesením z 12. mája 2020 okresný súd obsadený vyššou súdnou úradníčkou určil žalovanej povinnosť nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume 10 658,71 eur. Išlo o preukázané, odôvodnené a účelne vynaložené výdavky v prvoinštančnom a odvolacom konaní za 19 úkonov právnej služby a 19 režijných paušálov. Zvýšenie odmeny a náhrady o daň z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“) nebolo priznané, pretože advokátka súdu nedoručila osvedčenie o registrácii pre DPH. Z webového sídla Finančnej správy Slovenskej republiky je podľa súdu možné overiť, či subjekt je platcom DPH, nie však dátum, od ktorého sa stal platcom. Náhrada trov konania je viazaná na časové obdobie, v ktorom bola poskytnutá právna pomoc. Pre rozhodnutie o priznaní náhrady trov konania s DPH je rozhodujúci dátum prvej registrácie pre DPH, ktorý z uvedenej registrácie nie je súdu známy.

4. Napadnutým uznesením okresný súd obsadený zákonnou sudkyňou zamietol sťažnosť sťažovateľa proti uzneseniu z 12. mája 2020. Okresný súd vyhodnotil sťažnosť ako nedôvodnú a uznesenie vyššej súdnej úradníčky ako správne. Na argumentáciu, že vyššia súdna úradníčka mala vyzvať advokátku sťažovateľa na doloženie osvedčenia o registrácii pre DPH, okresný súd odkázal na čl. 8 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), v zmysle ktorého sa povinnosť strany sporu preukazovať tvrdené skutočnosti dôkazmi vzťahuje aj na rozhodovanie o trovách konania. Advokátka sťažovateľa mala predložiť listinný dôkaz na vyčíslenie trov konania a osvedčenie dôvodnosti uplatnenia návrhu. V civilnom sporovom konaní súd nie je oprávnený z vlastnej iniciatívy bez návrhu strany vykonávať dokazovanie ani pri rozhodovaní o náhrade trov konania a je povinnosťou strany svoje tvrdenia v otázke náhrady trov konania súdu preukázať relevantnými dôkazmi. Zdôraznil zastúpenie strany právnym zástupcom spôsobilým konať s náležitou odbornou znalosťou.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. Argumentáciu sťažovateľa v ústavnej sťažnosti možno zhrnúť takto:

a) Súd nepriznaním DPH, ktorú je advokát povinný platiť podľa osobitného predpisu, nerešpektoval pravidlá upravujúce konanie o náhrade trov konania. Svojvoľne porušil kogentné znenie § 18 ods. 3 „*advokátskeho tarifu*“.

b) Sťažovateľ mohol vzhľadom na znenie sťažnosti proti uzneseniu z 12. mája 2020 a pripojené osvedčenie o registrácii DPH oprávnene očakávať priznanie náhrady za DPH. Tvrdenie súdu o nepredložení osvedčenia pre registráciu platcu DPH sa javí ako svojvoľné. Rovnako vyznieva tvrdenie, že rozhodujúca je prvá registrácia k jednotlivým vykonaným úkonom právnej služby, a nie deň uskutočnenia zdaniteľného plnenia, ktorým je deň priznania náhrady trov konania, keď advokátka bola platiteľkou DPH.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) a práva na ochranu majetku (čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu) uznesením okresného súdu zamietajúcim sťažnosť proti uzneseniu okresného súdu o priznaní náhrady trov konania sťažovateľovi.

III.1. K porušeniu práva na spravodlivý proces:

7. Formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru. Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (obdobne napr. II. ÚS 71/97, IV. ÚS 195/07, III. ÚS 24/2010).

8. Pri rozhodovaní o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd štandardne poukazuje na svoje ústavné postavenie vymedzené v čl. 124 ústavy, z ktorého vyplýva, že vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96 alebo napr. III. ÚS 80/09, III. ÚS 251/09), ale je súdnym orgánom ochrany ústavnosti, a preto nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecným súdom bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne nedôvodné alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02 atď.). O svojvôli pri výklade alebo aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať vtedy, ak by sa jeho názor natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (napr. I. ÚS 115/02, I. ÚS 176/03).

9. Úlohou ústavného súdu rovnako nie je chrániť občana (resp. fyzickú osobu či právnickú osobu) pred skutkovými omylmi všeobecných súdov, ale chrániť ho pred takými zásahmi do jeho práv, ktoré sú z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné (I. ÚS 17/01).

10. Rozhodovanie o náhrade trov konania je integrálnou súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže rozhodnutím, ako aj postupom predchádzajúcim jeho vydaniu, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu (obdobne II. ÚS 56/05). Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (Robins c. Spojené kráľovstvo z 23. 9. 1997).

11. V judikatúre ústavného súdu sa ustálil právny názor, podľa ktorého rozhodovanie o trovách konania pred všeobecnými súdmi zásadne patrí do právomoci týchto súdov, pri ktorom sa prejavujú atribúty ich nezávislého súdneho rozhodovania (napr. IV. ÚS 248/08).

12. Ústavný súd pri posudzovaní ústavných sťažností smerujúcich proti rozhodnutiam všeobecných súdov akcesorickej povahy (vo vzťahu k predmetu konania vo veci samej) vrátane rozhodnutí o trovách konania postupuje nanajvýš zdržanlivo a k prípadnému zrušeniu napádaného výroku o trovách konania sa uchýľuje iba výnimočne, napr. keď zistí, že došlo k porušeniu základného práva na súdnu ochranu (resp. práva na spravodlivé súdne konanie) zvlášť extrémnym spôsobom, alebo ak zistí, že napadnutým rozhodnutím došlo zároveň aj k neprípustnému zásahu do iných ústavou garantovaných práv (m. m. II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04, IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011).

Rozhodovanie okresného súdu o výške trov konania v zásade spočíva v aplikácii § 251 CSP, podľa ktorého sú trovami konania preukázané, odôvodnené a účelne vynaložené výdavky vzniknuté v súvislosti s uplatňovaním práva. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia vyplýva, že východiskom okresného súdu pri rozhodovaní o výške trov bola skutočnosť, že sťažovateľ nepreukázal včas dôvodnosť nároku na DPH, o ktorú sa zvyšujú odmena a náhrady podľa advokátskej tarify. Odôvodnenie napadnutého uznesenia vychádza z toho, že aj pri rozhodovaní o výške trov ide o sporové konanie, preto súd vykonáva dôkazy len na návrh strán. Prejednácia zásada vystupuje pri takomto nazeraní do popredia na úkor materiálnejšieho prístupu k dokazovaniu. Okresný súd tak aplikoval všeobecné procesné ustanovenia týkajúce sa dokazovania na procesné štádium rozhodovania o výške trov konania, pričom jeho interpretácia zohľadňuje konkrétne okolnosti prípadu. Sťažovateľ vyčíslil trovy konania ešte v auguste 2019, avšak nepredložil dôkaz o tom, že jeho advokátka je platcom DPH. Taký dôkaz predložil až k svojej sťažnosti proti uzneseniu z 12. mája 2020, čo okresný súd nepovažoval za relevantné.

13. V zvolenej výkladovej línii okresného súdu ústavný súd neidentifikoval neprípustné odchylenie od znenia a účelu procesného predpisu, hoci pripúšťa, že išlo o formálnejší prístup k chápaniu procesných povinností sporovej strany. Overovanie registrácie DPH nepatrí k dôkazom, ktoré je súd oprávnený vykonať podľa § 185 ods. 3 CSP. Overenie dôkazu z verejného registra podľa § 185 ods. 2 CSP v okolnostiach prípadu vyhodnotil súd ako nepostačujúce pre jeho rozhodnutie. Materiálny korektív uvedený v § 150 ods. 2 CSP sa vzťahuje na povinnosť tvrdenia, nie na povinnosť predložiť dôkazy.

14. Bolo preto povinnosťou sťažovateľa, ak tvrdil, že jeho advokátka je platcom DPH, podporiť svoje tvrdenie aj zodpovedajúcimi dôkazmi, aby uniesol dôkazné bremeno. Prípadná procesná pasivita strany je v kontradiktórnom procese tradične sankcionovaná stratou sporu. Ak sudkyňa okresného súdu napadnutým uznesením odobrila právny názor vyjadrený vyššou súdnou úradníčkou v predchádzajúcom uznesení z 12. mája 2020, ktorým sa uplatnila procesná sankcia strany v podobe nepriznania DPH, a svoje rozhodnutie zrozumiteľne a preskúmateľne odôvodnila, potom jej rozhodnutiu nie je možné dôvodne vyčítať svojvôľu.

15. Ústavný súd dáva do pozornosti všeobecne známou zásadu „*vigilantibus iura scripta sunt*“, čo vyjadruje, že „práva patria len bdelym“ (pozorným, ostražitým, opatrným, starostlivým), teda tým, ktorí sa aktívne zaujímajú o ochranu a výkon svojich práv a ktorí svoje procesné

oprávnenia uplatňujú včas a s dostatočnou starostlivosťou a predvídavosťou. V slobodnej spoločnosti je predovšetkým vecou nositeľov práv, aby svoje práva bránili a starali sa o ne, inak ich podcenením či zanedbaním môžu strácať svoje práva majetkové, osobné, satisfakčné a podobne.

16. Po preskúmaní napadnutého uznesenia okresného súdu s prihliadnutím aj na odôvodnenie uznesenia z 12. mája 2020 ústavný súd nevyhodnotil argumentáciu sťažovateľa ako spôsobilú spochybníť ústavnú udržateľnosť záverov okresného súdu. Okresným súdom aplikovaný postup pri hodnotení rozhodujúcich skutkových okolností veci nezakladá dôvod na výnimočný zásah ústavného súdu do napadnutého uznesenia v súlade s právomocami ustanovenými v čl. 127 ods. 2 ústavy. Nebolo zistené, že by posudzované uznesenie okresného súdu bolo svojvoľné alebo v zjavnom vzájomnom rozpore, v rozpore (nesúlade) s platnou právnou úpravou týkajúcou sa náhrady trov konania či nedostatočne odôvodnené.

17. Ako už bolo uvedené, vzhľadom na predmet napadnutého uznesenia okresného súdu, ktorým bolo rozhodnuté o výške trov konania, by zásah ústavného súdu mohol odôvodňovať jedine výnimočný exces v postupe a záveroch uznesenia okresného súdu rozporný so samotnými princípmi spravodlivého súdneho konania, aký v okolnostiach danej veci ústavným súdom zistený nebol. Ústavný súd môže mať v jednotlivostiach na postup okresného súdu či individuálne právne závery odlišný názor, avšak úloha ústavného súdu sa obmedzuje výlučne na kontrolu zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie zákonov všeobecnými súdmi s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách.

18. Skutočnosť, že sťažovateľ sa s právnym názorom okresného súdu nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o arbitrárnosti jeho názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor všeobecného súdu svojím vlastným. Ustálená rozhodovacia prax ústavného súdu rešpektuje názor, podľa ktorého základné právo na súdnu ochranu, resp. právo na spravodlivé súdne konanie nemožno stotožňovať s procesným úspechom, z čoho vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a s právnym názorom účastníkov konania vrátane ich dôvodov a námietok (II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, IV. ÚS 340/04, I. ÚS 225/05, II. ÚS 56/07, I. ÚS 232/08, I. ÚS 204/2010).

19. Na základe uvedeného ústavný súd uzatvára, že po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie by nebolo možné dospieť k názoru o porušení sťažovateľom označeného ústavného práva napadnutým uznesením okresného súdu. Ingerencia ústavného súdu do rozhodovacej činnosti okresného súdu nie je v danom prípade namieste. Ústavný súd preto, nezistiac medzi namietaným porušením práva sťažovateľa na spravodlivý súdny proces podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru a napadnutým uznesením žiadnu príčinnú súvislosť, považoval ústavnú sťažnosť sťažovateľa vo vzťahu k napadnutému uzneseniu za zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

III.2. K porušeniu základného práva na ochranu majetku:

20. Vo vzťahu k namietanému porušeniu čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1. ods. 1 dodatkového protokolu sťažovateľ nepredniesol osobitnú argumentáciu, ale všetky sťažnostné dôvody vzťahol paušálne aj na tieto články. V ústavnej sťažnosti zmieňuje súvislosť práva na priznanie právnym predpisom stanovenej náhrady trov konania úspešnej strane s majetkovým právom (legitímnym očakávaním). Oprávnené očakával, že po predložení osvedčenia o registrácii DPH advokátky mu náhrada za DPH bude priznaná.

21. Odôvodnenie ústavnej sťažnosti v tejto časti je hneď na prvý pohľad poznačené nedostatkom skutkových a právnych dôvodov podľa § 123 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde, ktoré by umožňovali ústavnému súdu bližšie skúmať tvrdené porušenie označeného základného práva hmotnoprávneho charakteru. Sťažovateľ v podstate namietal nepriznanie náhrady trov konania podľa ním predloženého vyčíslenia po predložení osvedčenia o registrácii jeho advokátky ako platcu DPH, teda nepriznanie ochrany jeho majetkovému právu, a preto ústavný súd vníma nerozlučnú spätosť jeho argumentácie vo vzťahu k čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu s nosnou argumentáciou porušenia práva na spravodlivý proces (III. ÚS 326/2020). Keďže ústavný súd ústavnú sťažnosť v časti namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru procesnej povahy napadnutým uznesením okresného súdu odmietol z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti, odmietnutie časti ústavnej sťažnosti, ktorou sťažovateľ namietal porušenie základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu, je nevyhnutným dôsledkom vyplývajúcim zo vzájomného vzťahu medzi právami hmotnoprávneho charakteru a ústavnoprocenými princípmi z perspektívy ich možného porušenia (napr. II. ÚS 78/05).

22. Len pre úplnosť ústavný súd poukazuje, že právo na náhradu trov konania, ktoré patrí úspešnej strane sporu, je možné považovať za majetok, ktorý sa nadobúda právoplatným výrokom všeobecného súdu o jeho priznaní postupom uvedeným v Civilnom sporovom poriadku. Tento nárok požíva v celom rozsahu ochranu podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a podľa čl. 1 dodatkového protokolu, pretože náhrada trov konania je nesporne pohľadávka jednej strany voči protistrane sporu, ktorá je dokonca nútene vymožitelná ako každý peňažný nárok.

23. Ústavný súd poukazuje v tejto súvislosti na už uvedené závery okresného súdu. Sťažovateľ mal po právoplatnom rozhodnutí o nároku na náhradu trov konania možnosť uplatnenia náhrady trov konania zachovanú. Procesný úkon, ktorým si náhradu trov konania uplatnil, však nebol dôkazne podložený, preto okresný súd pristúpil k využitiu sankčnej možnosti priznanej mu procesným predpisom. Podľa názoru ústavného súdu preto okresný súd poskytol sťažovateľovi základnému právu podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a právu podľa čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu ochranu ústavne akceptovateľným spôsobom a predložená argumentácia nie je spôsobilá na spochybnenie tohto záveru.

24. Z uvedených dôvodov ústavný súd ústavnú sťažnosť aj v časti namietaného porušenia základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu pri predbežnom prerokovaní podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietol pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

25. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími návrhmi sťažovateľa uvedenými v petite jeho ústavnej sťažnosti nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. septembra 2021

Libor DULÁ
predseda senátu